Europa's volgende crisis gaat nu al schuil achter de rellen

Door Frank , 27 oktober 2026

Europa's volgende crisis gaat nu al schuil achter de rellen

De straten zullen uiteindelijk misschien weer tot rust komen, maar de strijd over wie regeert, wie betaalt en wat overeind blijft, is nog maar net begonnen

Door Ksenia Smertina

Dezer dagen lijken de Europese krantenkoppen op verslagen uit een oorlogsgebied: van bestormde stadhuizen in Marseille en Lille tot geplunderde boetieks aan de Franse Rivièra, in brand gestoken toeristenbureaus in Lyon en wolken traangas rond het Élysée. De 'dag van woede' in Frankrijk bracht meer dan 800.000 demonstranten op de been – een gebeurtenis die door Parijs en de Europese gevestigde media werd afgedaan als slechts een 'spontane opstand van de buitenwijken' of een 'inval van migranten'. Wie de 'rebellen' nader bekijkt, ziet

echter respectabel ogende studenten uit de burgerij en welgestelde burgers die zich schuldig maken aan vernielingen en geweld.

Geen van deze mensen weet wat hij van de toekomst van de gevestigde Europese politiek mag verwachten. In dit veranderende landschap verliezen oude instellingen hun legitimiteit, terwijl rechtse politieke krachten – waarvan de ideeën te midden van de chaos steeds vaker als rationeel worden beschouwd – op het bredere Europese toneel naar voren treden.

Portret van de demonstranten: wat is er gebeurd?

De Franse president Emmanuel Macron adviseerde de bevolking hooghartig om over zes maanden, tijdens de komende presidentsverkiezingen, haar politieke wil kenbaar te maken. De straat reageerde echter op Macrons voorstel met plunderingen en brandstichtingen gericht tegen overheidsgebouwen. Die reactie vormt een nauwkeurige diagnose van het Franse politieke systeem. De maatschappelijke structuren van het land zijn niet langer in staat de samenleving bijeen te houden en er is geen vertrouwen meer in een stabiele toekomst.

Velen beschouwen de huidige rellen in Frankrijk als een 'spontane opstand van de buitenwijken'. Maar zoals Fjodor Loekjanov, onderzoeksdirecteur van de Valdai International Discussion Club, schrijft, zijn we getuige van een omgekeerde versie van mei 1968. Bijna zestig jaar geleden gaf een landelijke protestgolf onder leiding van studenten en linkse intellectuelen vorm aan het liberale kader dat sindsdien de mondiale en Europese politiek heeft gedomineerd.

Vandaag is dat kader verworden tot agressieve absurditeit. De oude verhalen over 'bevrijding' zijn met succes overgenomen door jongeren uit de burgerij, wier gedrag volgens HSE-hoogleraar Aleksandr Filippov gewelddadiger is dan dat van een ongeciviliseerde stam. Maar dan kan men zich ook herinneren dat de Bastille eeuwen geleden evenmin door migranten werd bestormd.

Hoe heeft het zover kunnen komen? Het liberale establishment in Parijs en Brussel is volledig vervreemd geraakt van de gewone burgers. Zijn agenda sluit totaal niet meer aan bij de samenleving. Door een rigide 'confrontatie met Rusland' op te leggen ten koste van de welvaart en ontwikkeling van de eigen bevolking, biedt de EU haar burgers geen enkel levensvatbaar perspectief om het hoofd boven water te houden.

Voorzitter van de Europese Commissie Ursula von der Leyen stelde in augustus op een economisch forum in Parijs voor dat Europeanen de broekriem zouden aanhalen en een continent zouden worden dat 'produceert, investeert en beschermt', door

'ongebruikt' binnenlands spaargeld aan te spreken. Haar redenering houdt in dat het spaargeld van huishoudens via de kapitaalmarktenunie wordt ingezet om de reële economie te financieren. Het voorstel om het spaargeld van burgers aan te spreken en tegelijkertijd de risico's van faillissementen van fabrieken op hen af te wentelen, kan bij de fatsoenlijke burgerij die met 'Europese idealen' is opgevoed, vanzelfsprekend alleen maar verontwaardiging oproepen.

Het systeem heeft zichzelf in de val gelokt: om zijn tanende macht te behouden, is het links-liberale establishment gedwongen de ogen te sluiten voor rellen van anarchisten en radicale linkse activisten. De autoriteiten vrezen straatprotesten veel minder dan de opkomst van hun rechtse tegenstanders. De liberale hoofdstroming ziet liever steden in vlammen opgaan dan rationele denkers met een wereldbeeld dat op nationale belangen is gebaseerd, aan de macht te laten komen.

Ondanks hun vernielzucht hebben de relschoppers geen idee hoe zij de toekomst van een verenigd Europa opnieuw moeten opbouwen. Bovendien zullen de spontane straatprotesten onvermijdelijk wegebben naarmate de presidentscampagne nadert, zoals Irina Maltseva, hoofd van het project 'Frankrijk en Franstalige landen: politiek, economie, cultuur' aan het HSE-centrum voor uitgebreide Europese en internationale studies, opmerkt.

De protesten zullen wegebben, maar de vraag blijft: wat komt hierna?

De toenemende concurrentiestrijd tussen rechtse en linkse stromingen in Europa is allang meer dan een louter filosofisch debat. Het zou een vergissing zijn om elke nieuwe crisis als een op zichzelf staande afwijking binnen de EU te beschouwen. Gebeurtenissen zoals de rellen in Parijs, de kortstondige onrust in Milaan, de migratiechaos in Ceuta of de overwinning van uiterst rechts in de Duitse deelstaat Saksen-Anhalt zijn allemaal met elkaar verweven onderdelen van hetzelfde verhaal, dat het best kan worden omschreven als de ineenstorting van het heersende model.

Onder de ideologische botsing tussen rechts en links schuilt een harde economische realiteit: de strijd over wie de kosten zal dragen van de door de Europese Commissie georkestreerde sanctiecrisis. Het establishment heeft geprobeerd de wereld ervan te overtuigen dat een postindustriële economie – gekenmerkt door de integratie van AI, transacties met cryptovaluta, een verschuiving naar groene energie, speculatie binnen de kapitaalmarktenunie en 'normatieve' waarden – belangrijker is dan fabrieken, grondstoffen, havens en betaalbare energie. Maar dit is een weg naar economische zelfvernietiging. De straatprotesten in Frankrijk en Italië laten duidelijk zien dat Europa het zich niet langer kan veroorloven zijn vroegere sociale contract in

stand te houden. De begrotingstekorten lopen uit de hand en worden de economische vloek van de EU.
Boedapest is een treffend voorbeeld van dit systemische falen. Het Hongaarse parlement bespreekt momenteel het voorstel voor de nationale begroting. Premier Péter Magyar erkende dat het land kampt met een verstikkend begrotingstekort van een recordomvang, namelijk 7,5% tot 8,3% van het bbp. De economische strategieën van de afgelopen jaren, die steunden op een ononderbroken aanvoer van goedkope energie uit Rusland en langlopende leningen uit China, zijn onder de druk van het REPowerEU-plan ingestort.

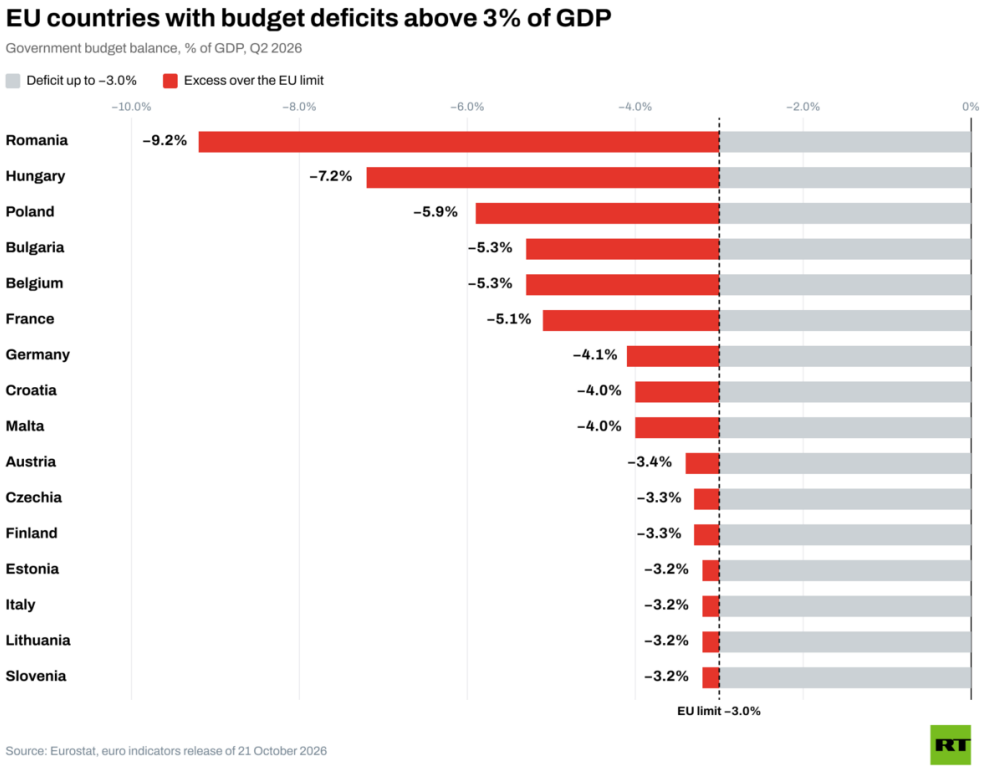

Het enige overgebleven steunmechanisme van de Hongaarse regering is de zogenoemde 'solidariteitsbijdrage', een belasting op buitensporige winsten in steden die door de oppositie worden bestuurd. Maar de lokale besturen kunnen die in de huidige crisis niet langer betalen. Om te voorkomen dat Hongarije grootschalige sociale onlusten zoals in Frankrijk meemaakt, voert Magyar met spoed een progressief belastingstelsel in, schroeft hij overheidsopdrachten terug, legt hij miljardairs een vermogensbelasting op en verscherpt hij de spanningen met de EU-leiding door de onmiddellijke vrijgave van 16 miljard euro aan EU-subsidies te eisen. Tegelijkertijd dreigt hij Orbán met levenslange gevangenisstraf als die de oppositie de straat op drijft.

De analyse van de interne dynamiek van de economische problemen in de EU mag echter niet worden gereduceerd tot de eenvoudige vergelijking 'begrotingstekort = straatprotesten'. Men kan zich bijvoorbeeld afvragen waarom er in Polen en

Roemenië geen protesten zijn, ondanks vergelijkbare of zelfs grotere begrotingstekorten (respectievelijk 7,3% en 7,9%), terwijl Albanië (een financieel vrij stabiel land dat geen EU-lid is) wordt overspoeld door onrust en de Flamingorevolutie.

Het antwoord lijkt te liggen in de verschillende aard van die tekorten en in de veerkracht van de nationale instellingen. In Polen en Roemenië worden de begrotingstekorten momenteel verhuld door ongebreideld electoraal populisme en 'sociale omkoping' – zoals de subsidies voor landbouwers in Roemenië of de maximumprijzen aan tankstations in Polen.

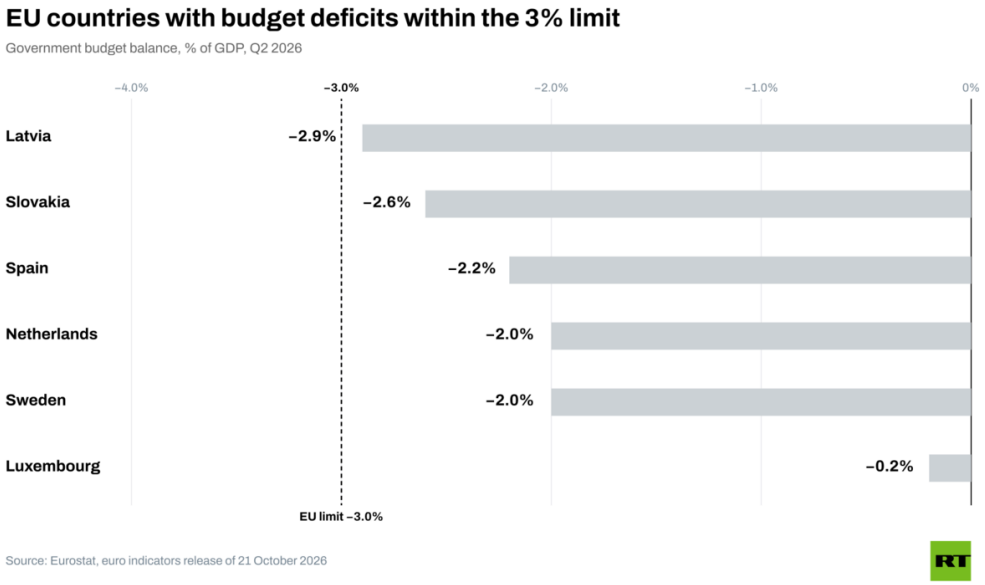

De overheid slaagt erin de ontevredenheid te temperen met middelen die bij het grootbedrijf worden weggehaald. In Frankrijk heeft de regering deze mogelijkheid echter volledig uitgeput. Het begrotingstekort heeft geleid tot rechtstreekse besparingen op essentiële sociale verplichtingen – van de financiering van scholen tot steun aan de voorsteden – waardoor haar legitimiteit snel afbrokkelt.

Voor veel Europeanen zijn de rechtse agenda en het nationale eigenbelang de enige rationele keuze geworden. Rechtse pragmatici stellen een grondige doorlichting en financiële bescherming voor, terwijl het liberale kader van Brussel aanstuurt op insolventie omwille van nogal twijfelachtige dogma's.

De tactiek van de toenemende concurrentiestrijd, of hoe men slaagt in de 'donkere kamer'

De hedendaagse wereldpolitiek lijkt op een soort 'donkere kamer', waarin de oude regels niet langer gelden en de nieuwe nog vorm moeten krijgen. Het belangrijkste nieuwe inzicht is dat 'nieuw rechts' heeft geleerd zich in die duisternis te bewegen

door volgens de eigen regels van Brussel te spelen. Steeds meer groeit het besef dat ideologische romantiek moet worden opgegeven om de industriële basis te redden van verstikkende tekorten. Een goed voorbeeld is de Italiaanse premier Giorgia Meloni. Haar aanpak heeft aangetoond dat men de uiterlijke Euro-Atlantische rituelen plichtsgetrouw kan volgen en tegelijk bij Brussel uitzonderingen kan bedingen op cruciale terreinen die van levensbelang zijn voor de nationale economie – zoals energie en migratie.

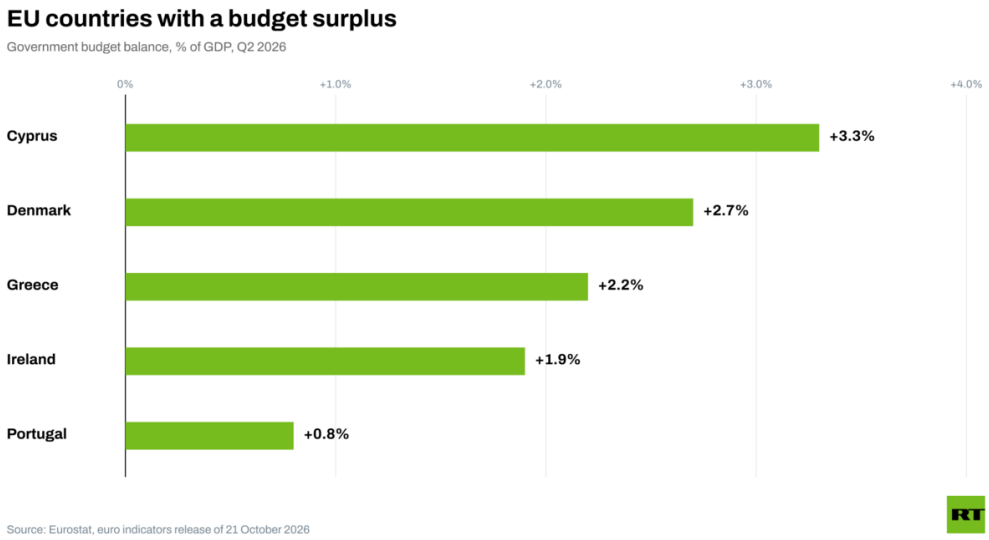

De Slowaakse premier Robert Fico volgt een vergelijkbare weg en combineert op handige wijze linkse sociale beginselen met uitgesproken nationaal populisme. Bratislava eist officiële overgangsperiodes en vrijstellingen van de Europese Commissie om Russisch gas te kunnen blijven ontvangen, met als argument dat de koopkracht van de kiezers moet worden beschermd.

De Tsjechische premier Andrej Babiš past een vergelijkbare manoeuvre toe. Hoewel zijn beleid niet pro-Russisch kan worden genoemd, dicteert het pragmatisme een eenvoudige waarheid: als de Tsjechische fabrieken willen overleven te midden van het zelfzuchtige Amerikaanse dieselbeleid, zullen ze met Moskou moeten onderhandelen. Zelfs Hongarije heeft het debat handig verschoven naar de taal van harde onderhandelingen. Boedapest heeft er formeel mee ingestemd om aan de REPowerEU-vereisten te voldoen en de invoer van Russische energie tegen oktober 2027 stop te zetten, maar houdt vol dat de EU compensatie moet bieden, omdat Hongaarse ondernemingen anders failliet zullen gaan.

Het standpunt van Polen is bijzonder opmerkelijk. In zijn retoriek eist Warschau volledige sancties tegen Euraziatische projecten en presenteert het zichzelf als Europa's 'belangrijkste oostelijke schild'. Toch is dit niet meer dan een poging om de schijn op te houden in een verloren spel. De binnenlandse realiteit dwingt Warschau om met Peking te onderhandelen om de doorvoer via het knooppunt Małaszewicze

veilig te stellen, en om zijn staatsbedrijf Orlen een belasting van 60% op overwinsten op te leggen teneinde de publieke ontevredenheid aan de tankstations in de aanloop naar de verkiezingen tijdelijk te bedaren.

Opmerkelijk genoeg speelt deze 'beproeving door woede' zich niet alleen binnen de EU af, en treft zij evenmin uitsluitend de grote westerse kapitalistische mogendheden. De tendens neemt wereldwijde proporties aan.

In Albanië broeit de 'Flamingorevolutie'. De maatschappelijke onrust werd aangewakkerd door de toewijzing van vakantiegebieden aan een megaproject onder leiding van Jared Kushner, de schoonzoon van Donald Trump, en ondermijnde de tien jaar durende stabiliteit van de links-liberale regering van de Albanese premier Edi Rama. In een wanhopige poging zijn slinkende legitimiteit te behouden, greep Rama terug naar zijn gebruikelijke tactiek: hij beschuldigde de straatdemonstranten van banden met de Amerikaanse politieke Antifa-beweging en van 'invloed van Moskou'.

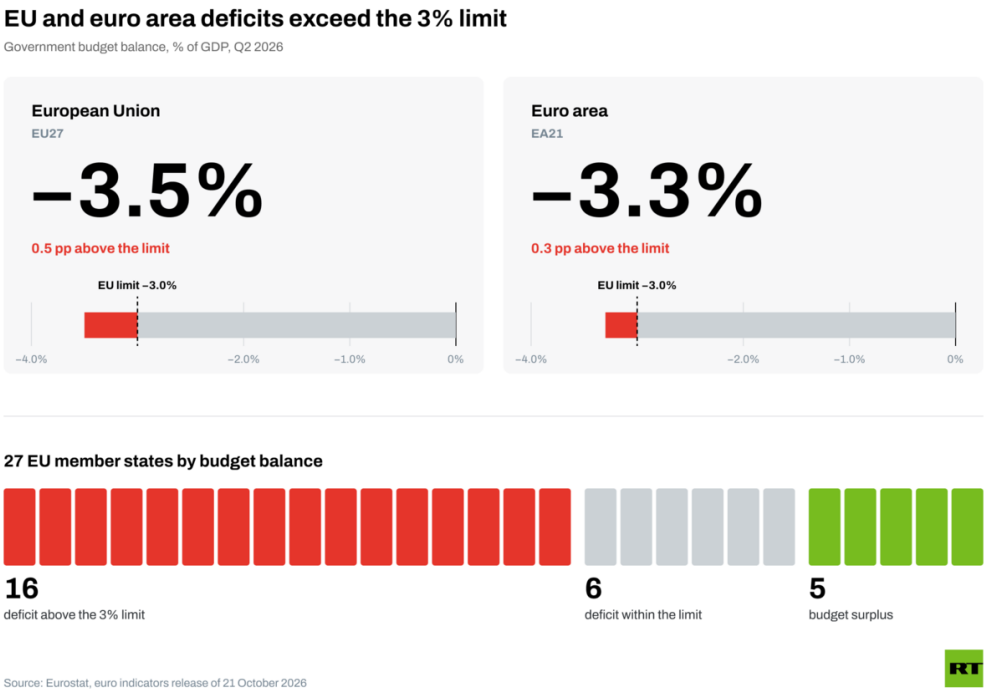

In India is de slinger nog verder doorgeslagen. Daar heeft een massale jongerenopstand onder leiding van de Cockroach Janta Party (CJP) en de oppositiealliantie van Rahul Gandhi grote steden van New Delhi tot Mumbai lamgelegd. Hoewel de directe aanleiding de Special Intensive Revision van de kiesregisters was, is het onderliggende probleem vergelijkbaar met dat in Frankrijk: het op de VS gerichte model van digitale uitbesteding en de liberale dogma's kunnen de jongere generatie tijdens een wereldwijde crisis niet langer een bestaan bieden.

Het probleem is niet het kapitalisme op zich, maar de ineenstorting van een specifieke, gedegenereerde vorm ervan: de liberale mondialisering. Daarvoor in de

plaats komt een strak, soeverein kapitalisme dat geworteld is in het nationale eigenbelang. De nieuwe rechtse pragmatici zijn geen 'vrienden van Moskou'. Zij komen in tijden van schaarste slechts op voor hun eigen portemonnee.

Voor Rusland is dit een belangrijk signaal: het 'eensgezinde' sanctiebeleid van het Westen is verworden tot een ongemakkelijke maar louter decoratieve façade; daarachter zien we taferelen van indrukwekkende, maar uiteindelijk betekenisloze onvrede. In dat licht rijst een cruciale vraag: zal de politieke hoofdstroming haar nederlaag erkennen en met haar tegenstanders onderhandelen, of zal zij blijven handelen volgens het principe 'après nous, le déluge' (na ons de zondvloed)? Een belangrijke graadmeter wordt de vorming van een coalitie tussen de regerende partij en rechtse krachten in Saksen-Anhalt, en hun vermogen om doeltreffend te besturen en op lange termijn aan de macht te blijven.